

17.2 - לב מלך ביד ה'

Breishit Rabbah 85:1

Rabbi Shmuel bar Nahman began: "For I have known the thoughts" (Jeremiah 29:11) – the tribes were engaged in the sale of Joseph, Joseph was engaged in his sackcloth and his fasting, Reuben was engaged in his sackcloth and his fasting, Jacob was engaged in his sackcloth and his fasting, Judah was engaged in taking a wife for himself, and the Holy One blessed be He was engaged in creating the light of the messianic king.

Yirmiyahu 29:11

For I am mindful of the plans I have made concerning you—declares GOD —plans for your welfare, not for disaster, to give you a hopeful future.

Yirmiyahu 27

(5) 'I have made the earth, the men and the animals that are on the surface of the earth, by My great power and by My outstretched arm; and I give it to whom it seems right to Me. (6) Now have I given all these lands into the hand of Nebuchadnezzar the king of Babylon, My servant; and the animals of the field also have I given him to serve him.

Yirmiyahu 25

(8) Therefore thus says Hashem of Hosts, 'Because you have not heard My words, (9) behold, I will send and take all the families of the north,' says Hashem, 'and I will send to Nebuchadnezzar the king of Babylon, My servant, and will bring them against this land, and against the inhabitants of it, and against all these nations round about; and I will utterly destroy them, and make them an astonishment, and a hissing, and perpetual desolations. (10) Moreover I will take from them the voice of mirth and the voice of gladness, the voice of the bridegroom and the voice of the bride, the sound of the millstones, and the light of the lamp. (11) This whole land shall be a desolation, and an astonishment; and these nations shall serve the king of Babylon seventy years. (12) It shall happen, when seventy years are accomplished, that I will punish the king of Babylon, and that nation,' says Hashem, 'for their iniquity, and the land of the Chaldeans; and I will make it desolate forever. (13) I will bring on that land all My words which I have pronounced against it, even all that is written in this book, which Jeremiah has prophesied against all the nations. (14) For many nations and great kings shall make bondservants of them, even of them; and I will recompense them according to their deeds, and according to the work of their hands.'

1. בר"ר פה א:

רבי שמואל בר נחמן פתח (ירמיה כט, יא) "כי אנכי ידעתי את המחשבת" - שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ותעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק לקח לו אשה, והקדוש ברוך הוא היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח.

2. ירמיהו כז

(יא) כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם יקוק מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה :

3. ירמיהו פרק כז

(ה) אנכי עשיתי את הארץ ואת האדם ואת הבמה אשר על פני הארץ בכלי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתי לה לאשר ישר בעיני : (ו) ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וגם את יתתי השדה נתתי לו לעבדו :

4. ירמיהו פרק כה

(ח) לכו כה אמר יקוק צבאות יען אשר לא שמעתם את דברי : (ט) הנני שלח ולקחתי את כל משפחות צלון נאם יקוק ואל נבוכדנאצר מלך בבל עבדו והבאתים עליהם הארץ הזאת ועל יושביה ועל כל הגוים האלה סביב והחרמתים ושמתים לשמה ולשרקה ולחרבות עולם : (י) והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחים ואור נר : (יא) והיתתה כל הארץ הזאת לחרבה לשמה ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה : (יב) והיה כמלאות שבעים שנה אפקד על מלך בבל ועל הגוי ההוא נאם יקוק את עונם ועל הארץ כשדים ושמתי אתו לשממות עולם : (יג) והבאתי עליהם הארץ החיאת את כל דברי אשר דברתי עליה את כל החרבות בספר הזה אשר נבא ירמיהו על כל הגוים : (יד) כי עבדו גם הם גוים רבים ומלכים גדולים ושלמתי להם כפעלם וכמעשה ידיהם : ס

5. חיזוק לב פרעה ביצ"מ

ד: כא - ויאמר ה' אל משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המפתיים אשר שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם :	בסנה
ו: ג - ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתני ואת מופתי בארץ מצרים :	פר' בא
במכות	
ז: יג - ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה'	המטה
ז: כב - ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה'	1. דם
ח: יא - וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר ה'	2. צפרדע
ח: טו - ויאמרו חרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה'	3. כנים
ח: כח - ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את העם	4. ערב
ט: ז - וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם :	5. דבר
ט: יב - ויחזק ה' את לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' אל משה :	6. שחין

7. ברד	ט:לד-לה - ויִרָא פְּרָעָה כִּי חָדַל הַמֶּטֶר וְהַבָּרָד וְהַקִּלְתָּ וְיִסֹּף לְחֹטֵא וְיִכְבַּד לְבוֹ הוּא וְעַבְדָּיו : וַיִּחַזַּק לֵב פְּרָעָה וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל פְּאֶשֶׁר דָּבַר ה' בְּיַד מֹשֶׁה...
8. ארבה	י:א - וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרָעָה כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ וְאֶת לֵב עַבְדָּיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְנִי אֵלָה בְּקִרְבוֹ
9. חשך	י:ב - וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה וְלֹא שָׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל י:כז - וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה וְלֹא אָבָה לְשַׁלְּחָם

קריעת ים סוף:

לרדוף אחריהם	י:ד - וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה וְרַדְף אַחֲרֵיהֶם וְאִכְבַּדָּהּ בְּפְרָעָה וּבְכָל חִילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' וַיַּעֲשׂוּ כֵן :
אל המדבר	י:ח - וַיִּחַזַּק ה' אֶת לֵב פְּרָעָה מִלֶּקֶד מִצְרַיִם וַיִּרְדְּף אַחֲרָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִצְחָאִים בְּיַד רָמָה :
אל המים!	י:יז - וַאֲנִי הִנְנִי מַחַזֵּק אֶת לֵב מִצְרַיִם וְיִבְאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאִכְבַּדָּהּ בְּפְרָעָה וּבְכָל חִילוֹ בְּרִקְבוֹ וּבְכַפְרָשׁוֹ :

Shemot Rabbah 13

Another explanation: For I have hardened his heart - Rabbi Yochanan said: Does this not provide heretics with an opportunity to open their mouths to say that he had no means of repenting, as it say "For I have hardened his heart".

Rabbi Shimon ben Lakish said to him: Let the mouths of the heretics be stopped up. Rather, (Mishlei 3:34) If it concerns the scorners, he scorns them. When the Holy One Blessed be He warns a man once, twice, thrice and he doesn't repent, and G-d will close his heart against repentance so that He should not exact vengeance from him for his sins. So to with the wicked Pharaoh, since Hashem sent five times to him and he took no notice, G-d then said: "You have stiffened your neck and hardened your heart; well, I will add impurity to your impurity". Hence, "For I have hardened his heart".

Rambam Teshuva 6:3

But it is possible that a person would commit a grave sin or many sins so that judgment is rendered before the True Judge to punish this sinner on account of these sins committed through [the sinner's] awareness and intention – such that *teshuvah* is prevented and we do not allow this person to return from their evil, so that they will die and be lost in the sins they committed.

This is what the Holy Blessed One said through Isaiah: *Make the heart of this people fat, and make their ears heavy, and shut their eyes; lest they, seeing with their eyes, and hearing with their ears, and understanding with their heart, do teshuvah, and receive healing* (Isaiah 6:10). Similarly, *They mocked the messengers of God, and despised God's words, and scoffed at God's prophets, until the wrath of the Lord arose against God's people such that there was no remedy* (2 Chronicles 36:16), meaning: they sinned intentionally and eagerly transgressed until they deserved to be denied *teshuvah*, which is the "remedy."

Therefore it is written in the Torah: *I will harden Pharaoh's heart* (Ex. 14:4) – since he initially sinned of his own initiative and abused Israel, who were living in his land, as it says, *Come, let us deal cleverly with them* (Ex. 1:10), judgment was rendered to deny [Pharaoh] *teshuvah* until [God] punished him – therefore the Holy Blessed One hardened [Pharaoh's] heart.

Ramban Shemot 7:3

And here is the answer to the question that everyone asks: If God hardened Pharaoh's heart, what then was his transgression [since he had no choice]? There are two answers, which both hold true: First, Pharaoh, in his wickedness, had unjustifiably treated the Jews terribly, so he was punished with the withdrawal of the path of repentance, and there are many verses regarding this in the Torah and the Writings, and he was punished by his original deeds.

Secondly, only the second half of the [ten] plagues were brought upon Egypt due to Pharaoh's transgressions, as the Torah states, And Pharaoh's heart was strengthened, (Shemot 7:13, 26; 8:15), and Pharaoh hardened his heart (ibid. 8:28, 9:7). He did not want to send the Jews out of Egypt for the glory of God; rather, when the plagues increased and he was becoming too worn out to withstand them, his heart softened and he decided to send them out because

6. שמות רבה פרשה יג

דָּבַר אַחַר, כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִכָּאן מִפְתּוּחַן פֶּה לְמַיְנִין לֹאמַר לֹא הִתְנַה מִמֶּנּוּ שְׂעֵשָׂה תְּשׁוּבָה, שְׁנֵאמַר: כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ.

אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ יִסְתַּם פִּיהֶם שֶׁל מֵינִים, אֶלָּא (משלי ג, לד) אִם לְלִצִּים הוּא יִלְיָץ, שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְנַה בּוֹ בְּאֲדָם פְּעַם רִאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית וְאִינוּ חוֹזֵר בּוֹ, וְהוּא נוֹעַל לְבוֹ מִן הַתְּשׁוּבָה כְּדִי לִפְרַע מִמֶּנּוּ מֵה שְׁחָטָא. אִף כֵּן פְּרָעָה הִרְשָׁע, כִּינּוֹן שֶׁשֶׁגַר הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָמַשׁ פְּעָמִים וְלֹא הִשְׁגִּיחַ עַל דְּבָרָיו, אָמַר לוֹ הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶתְהָה הַקְּשִׁית עֲרַפְדָּ וְהִכְבַּדְתָּ אֶת לְבָדְךָ, הִרְיִנִי מוֹסִיף לְךָ טְמָאָה עַל טְמָאָתְךָ, הִוֵּי: כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבוֹ.

7. רמב"ם הלכות תשובה ו:ג

וְאִפְשָׁר שְׂחָטָא אָדָם חָטָא גְדוֹל אוֹ חָטָאִים רַבִּים עַד שֶׁיִּתְּנוּ הַדִּין לְפָנָי דְּנֵן הָאֲרָמַת שְׂחָטָא הַפְּרַעוֹן מִזָּה הַחוּטָא עַל חָטָאִים אֵלוֹ שֶׁעָשָׂה בְּרִצּוֹנוֹ וּמִדְעָתוֹ שְׁמוֹנֵעֵין מִמֶּנּוּ הַתְּשׁוּבָה וְאִין מִנִּיחִין לוֹ רְשׁוּת לְשׁוּבָה מִרְשָׁעוֹ כְּדִי שְׂחָטָא וְיִאבֵּד בְּחָטָאוֹ שְׂעֵשָׂה.

הוּא שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר עַל יְדֵי יִשְׁעִיהוּ (ישעיה ו') "הַשְּׁמֹן לֵב הָעַם הַזֶּה" וְגו'. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דה"ב לו טו) "וַיִּהְיוּ מְלַעְבִּים בְּמַלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים וּבְזוֹיִם דְּבָרָיו וּמִתְעַתְעִים בְּנִבְאָיו עַד עֲלוֹת חֵמַת ה' בְּעֵמּוֹ עַד לְאִין מִרְפָּא". כְּלוּמַר חָטָאוּ בְּרִצּוֹנָם וְהִרְבוּ לְפָשַׁע עַד שֶׁנִּתְחַבְּבוּ לְמִנְעַ מִהֶן הַתְּשׁוּבָה שֶׁהִיא הַמִּרְפָּא.

לְפִיכָף כְּתוּב בַּתּוֹרָה (שְׁמוֹת ד' כ"א) "וְאֲנִי (אַחַזְק) [אַקְשָׁה] אֶת לֵב פְּרָעָה". לְפִי שְׁחָטָא מַעֲצָמוֹ תַּחֲלָה וְהִרְעַ לְיִשְׂרָאֵל הַגֵּרִים בְּאַרְצוֹ שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת א' י') "הִבָּה נִתְחַכְמָה לוֹ". נִתְּנוּ הַדִּין לְמִנְעַ הַתְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ עַד שֶׁנִּפְרַע מִמֶּנּוּ. לְפִיכָף חִזַּק הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לְבוֹ.

8. רמב"ן שמות ז:ז

וְהִנֵּה פִירְשׁוּ בְשֵׁאלָה אֲשֶׁר יִשְׁאָלוּ הַכֹּל, אִם הַשֵּׁם הַקָּשָׁה אֶת לְבוֹ מֵה פִּשְׁעוֹ, וַיֵּשׁ בּוֹ שְׁנֵי טַעֲמִים וּשְׁנֵיהֶם אִמַּת.

הָאֲחַד, כִּי פִרְעָה בְרַשְׁעוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל רַעוֹת גְּדוּלוֹת חֵסֶם, נִתְחַיֵּב לְמִנְעוֹ מִמֶּנּוּ דְרַכֵּי תְשׁוּבָה, כֹּאֲשֶׁר בָּאוּ בְזֵה פְסוּקִים רַבִּים בַּתּוֹרָה וּבְכַתּוּבִים, וּלְפִי מַעֲשֵׂיו הָרַשׁוּנִים נִדוּן.

וְהַטַּעַם הַשְּׁנִי, כִּי הָיוּ חֲצֵי הַמַּכּוֹת עָלָיו בְּפִשְׁעוֹ, כִּי לֹא נִאֲמַר בְּהוֹן רַק וַיִּחַזַּק לֵב פִּרְעָה (לְהֵלֶן פְּסוּק יג, כב, ח טו), וַיִּכְבַּד פִּרְעָה אֶת לְבוֹ (לְהֵלֶן ח כח, ט ז). הִנֵּה לֹא רָצָה לְשַׁלְּחָם לְכַבוֹד הַשֵּׁם, אֲבָל כֹּאֲשֶׁר גִּבְרוּ הַמַּכּוֹת עָלָיו וְנִלְאָה לְסַבּוֹל

of the severity of the plagues themselves, but not in order to do the will of his Creator. Therefore, God strengthened his spirit and gave courage to his heart so that His Name would be declared [throughout the world], as we read: Thus will I magnify Myself, and sanctify Myself, and I will make Myself known in the eyes of many nations; and they shall know that I am G-d. (Ez. 38:23).

Brachot 10a

"In those days Hezekiah became deathly ill, and Isaiah ben Amoz the prophet came and said to him: Thus says the Lord of Hosts: Set your house in order, for you will die and you will not live" (Isaiah 38:1). What is the meaning of you will die and you will not live? You will die in this world, and you will not live in the World-to-Come. Hezekiah said to him: What is all of this? He said to him: Because you did not marry and engage in procreation. He said: I envisaged through divine inspiration that the children that emerge from me will not be virtuous. Isaiah said to him: Why do you involve yourself with the secrets of the Holy One, Blessed be He? That which you have been commanded, the mitzva of procreation, you are required to perform, and that which is acceptable in the eyes of the Holy One, Blessed be He, let Him perform. . Hezekiah said to Isaiah: Now give me your daughter as my wife; perhaps my merit and your merit will cause virtuous children to emerge from me. Isaiah said to him: The decree has already been decreed against you. Hezekiah said to him: Son of Amoz, cease your prophecy and leave. I have received a tradition from the house of my father's father that even if a sharp sword rests upon a person's neck, he should restrain from praying for mercy.

Yechezkel 33

(10) "You, son of man, tell the house of Israel, 'Thus you speak, saying, 'Our transgressions and our sins are on us, and we pine away in them; how then can we live?' (11) Tell them, 'As I live,' says Hashem Elokim, 'I have no pleasure in the death of the wicked; but that the wicked turn from his way and live. Turn you, turn you from your evil ways; for why will you die, house of Israel?'

Chizkuni Shemot 4:21

"I will harden his heart;" this does not mean that G-d deprives Pharaoh of the ability to become a penitent and to reverse his attitude and cooperate with G-d's commands if he so wills it. The line must be understood as follows: "I will give him additional courage so that seeing My miracles he will not die from fright until all My miracles will have been performed."

Rashbam Shemot 4:21

AN EAST WIND. The Holy One blessed be He acted through natural means, as the wind dries and freezes rivers.

Ramban Shemot 14:21

AND MOSES STRETCHED OUT HIS HAND OVER THE SEA; AND THE ETERNAL CAUSED THE SEA TO GO BACK BY A STRONG EAST WIND ALL THE NIGHT. It was His will, may He be blessed, to divide the sea by a strong drying wind, making it appear as if the wind dried the sea, something like that which is written, *An east wind shall come, the wind of the Eternal coming up from the wilderness, and his spring shall become dry, and his fountain shall be dried up.* He thus caused the Egyptians to err and then destroyed them, for because of this, they thought that perhaps it was the wind which made the sea into dry land, but that it was not the power of G-d that did this for the sake of Israel. Although the wind does not split the sea into sections, they paid no attention even to this and they followed after the Israelites into the sea out of their desire to harm them. This is the intent of the expressions: *and I will harden Pharaoh's heart; and they shall go in after them.* He hardened their hearts [so that each one] would say: "I will pursue my enemies and I will overtake them in the sea, and there is none that can deliver out of my hand." They did not remember now [what they themselves had said], *for the Eternal fighteth for them against the Egyptians.*

אותם, רך לבו והיה נמלך לשלחם מכובד המכות, לא לעשות רצון בוראו. ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו למען ספר שמו, כענין שכתוב והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וגוי' (יחזקאל לח כג):

9. גמ' ברכות י.

(ישעי ל"ח) "בַּיָּמִים הֵהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לְמוֹת וַיָּבֵא אֱלֹהֵי יִשְׁעֵיהוּ בֶן אֲמוּץ הַנְּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר ה' צָבָאוֹת צוּ לְבִיתְךָ כִּי מֵת אֶתָּה וְלֹא תַחֲיֶה וְגו'". מאי "כי מת אתה ולא תחיה": מת אתה — בעולם הזה, ולא תחיה — לעולם הבא. אָמַר לֵיה: מאי כוּלֵי הַאי? אָמַר לֵיה: מְשׁוּם דְּלָא עֲסַקְתָּ בְּפְרִיָּה וּרְבִיָּה. אָמַר לֵיה: מְשׁוּם דְּחִזְאֵי לִי בְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ דְּנִפְקֵי מִינַאי בְּנִין דְּלָא מַעְלוּ. אָמַר לֵיה: בְּהֵדִי פְּבִישֵׁי דְרַחֲמֵנָא לָמָּה לָּךְ? מאי דְּמַפְקִידְתָּ אֵיבְעֵי לָךְ לְמַעַבְד, וּמָה דְּנִיחָא קַמִּיהָ קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא — לְעֵבִיד. אָמַר לֵיה: הַשְׁתָּא הֵב לִי בְרִיתְךָ, אֶפְשָׁר דְּגַרְמָא זְכוּתָא דִּידִי וְדִידְךָ, וְנִפְקֵי מִנַאי בְּנִין דְּמַעְלוּ. אָמַר לֵיה: כְּבָר נְזַרְהָ עֲלֵיךָ גְזִירָה. אָמַר לֵיה: בֶּן אֲמוּץ, פְּלֵה נְבוּאָתְךָ וְצֵא! קָדְ מְקוּבְלָנִי מִבֵּית אָבִי אַבָּא, אֶפִּילוּ חֲרַב חֲדָה מוֹנַחַת עַל צְנֹאוֹרוֹ שֶׁל אָדָם, אַל יִמְנַע עֲצָמוֹ מִן הַרְחָמִים.

10. יחזקאל פרק לג

(י) וְאֶתָּה בֶן אָדָם אָמַר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל בֶּן אֲמֵרְתֶם לְאֹמֵר כִּי פִשְׁעֵינוּ וְחַטָּאתֵינוּ עָלֵינוּ וּבָם אֲנַחֲנוּ נִמְקִים וְאֵיךְ נַחֲיָה: (יא) אָמַר אֲלֵיהֶם חֵי אֲנִי נְאֻם אֲ-דְנִי ה' אִם אֲחַפֵּץ בְּמוֹת הַרְשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רְשָׁע מִדְרָכּוֹ וְחָיָה שׁוּבוֹ שׁוּבוֹ מִדְרָכֵיכֶם הַרְעִים וְלָמָּה תָמוּתוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל:

11. חזקוני (שמות ד: כא)

ואני אחזק את לבו. אין לומר שהקב"ה מחזיק ומקשה הלבבות בלבתי שוב אליו אם ירצו לשוב, אלא הכי קאמר אני אחזק את לבו שלא ימות מתוך מורא ולא ירך לבבו מתוך פחד עד שישתלמו כל המכות ...

12. רשב"ם שמות יד: כא

(כא) ברוח קדים - בדרך ארץ עשה הקב"ה שהרוח מיישב ומקריח את הנהרות.

13. רמב"ן שמות יד: כא

(כא) וַיִּט מִשְׁפָּה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים וְגו' - היה הרצון לפניו יתברך לבקע היס ברוח קדים מיבשת שיראה כאלו הרוח היא המחרבת ים, כענין שכתוב (הושע יג טו) יָבֹא קָדִים רִיחַ יִקְוֶךָ [מִמְדַּבֵּר עֲלֶיךָ] וַיִּבּוֹשׁ מְקוֹרוֹ וַיִּחַרְבַּ מַעְלָנוֹ, הַשְּׂגִיא לְמִצְרַיִם וַיֵּאבְדוּ, כִּי בַעֲבוּר זֶה חֲשַׁבוּ אוֹלֵי הַרוּחַ שֶׁם הֵימָּה לַחֲרָבָה, וְלֹא יָד ה' עֲשֵׂתָה זֹאת בַּעֲבוּר יִשְׂרָאֵל... וּבְאוֹ אַחֲרֵיהֶם מְרֹב תֵּאוֹתֶם לְהֵרַע לָהֶם, וְזֶה טַעַם וְחִזְקֵי אֶת לֵב פְּרַעַה וַיֵּבֵאוּ אַחֲרֵיהֶם, שְׁחֻזַּק לִבָּם לְאֹמֵר אֲרוּפוֹ אוֹיְבֵי וְאֲשִׁיגֶם בֵּים, וְאִין מִיַּד מִצִּיל, וְלֹא זָכְרוּ עֲתָה כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם: